

Stanisław Obirek SJ, *Wizja państwa w nauczaniu jezuitów polskich w latach 1564-1668*, Kraków 1995, ss. 71

Jak pisze Autor na początku omawianej pracy „jezuici stanowili zawsze przedmiot licznych publikacji, ale szczególnie w ostatnim okresie literatura na ich temat wzbogaciła się o wiele cennych rozpraw naukowych”¹. Wśród nich znalazło się kilka prac autorstwa Stanisława Obirka, jezuita z Krakowa.

Omawiana praca składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy opisuje strukturę zakonu i formy rządzenia, drugi normy ogólne, trzeci stosunek jezuitów do kontrreformacji. Wreszcie czwarty, stanowiący zasadniczy trzon pracy – poświęcony jest jezuickiej wizji państwa przedstawianej w szkołach.

Autor skoncentrował się na wykładach jezuickich, traktatach, teatrze szkolnym i kaznodziejstwie. Wykorzystał treści zawarte w wykładach filozofii, m.in. prowadzonych przez Leonarda Krakera, Jana Kleina, Stanisława Radzimskiego, Andrzeja Nowaka i Wojciecha

Sokołowskiego czy Jana Chądzyńskiego. Wskazują one na to, iż jezuici interesowali się aktualnymi problemami polskimi i litewskimi. W szkołach ówczesnych doniosłą rolę odgrywał teatr, szczególnie w wychowaniu politycznym młodzieży. Poprzez szkolne przedstawienia starano się wykształcić w uczniach cnoty obywatelskie. Podobnie wykorzystywano kazania, w których często pojawiały się treści polityczne – Piotr Skarga, Jakub Wujek, Marcin Laterna, Stanisław Grodzicki i in. Tak więc, mimo iż oficjalnie jezuitów obowiązywał zakaz publikowania poglądów o charakterze politycznym, spotykamy je w ich twórczości i działalności.

Praca S. Obirka stanowi kolejny krok do badań nad dziejami jezuitów polskich.

(D.Ż.-S.)

¹ S. Obirek, *Wizja państwa w nauczaniu jezuitów polskich w latach 1564-1668*, Kraków 1995, s. 5.

Jezuicka ars educandi. Prace ofiarowane Księdzu Profesorowi Ludwikowi Piechnikowi SJ, Kraków 1995, ss. 288

W poprzednim numerze Biuletynu przedstawiliśmy sylwetkę Księdza Profesora Ludwika Piechnika. W związku z omawianym jubileuszem 75 rocznicy urodzin ukazała się książka ofiarowana Profesorowi.

Tom ten rozpoczyna, jak zwykle przy takich okazjach, „portret nie tylko naukowy” Jubilata oraz zestawienie prac Profesora.

Następnie w kolejności alfabetycznej zamieszczono kilkanaście rozpraw różnych autorów.

Kongregacje Generalne Towarzystwa omawia P.J. Badura SJ. Rozmaitym aspektom dziejów szkolnictwa jezuickiego poświęconych jest kilka szkiców. I tak dzieje szkolnictwa jezuickiego w świetle prac L. Piechnika prezen-

tuje F. Paluszkiewicz SJ, jezuickie budynki szkolne J. Paszenda SJ, nauczanie logiki matematycznej w Wilnie R. Pleckaitis, a tradycję i nowatorstwo w wykładach retoryki w kolegiach jezuickich E. Ulcinaite, wileńskie Collegium Nobilium jezuickie i jego rolę w kształtowaniu elit w Polsce K. Puchowski, niemieckie szkoły jezuickie i ich polskich uczniów D. Żołądź, przejawy baroku w teatrze jezuickim XVIII wieku I. Kadul-ska. Twórczość pisarzy jezuickich analizują – Piotra Skargi w kontekście jego polemik z arianinem Hieronimem Moskorzowskim – P. Wilczek, natomiast filozofię Stefana Sczanieckiego – R. Darowski SJ, a spojrzenie na państwo i społeczeństwo Tomasz

Młodzianowskiego – K. Przyboś. Antymakia-
welizm jezuicki omawia S. Obirek SJ.

Ponadto XIX-wiecznym dziejom edukacji
poświęcone są studia J. Dybca o roli studiów
zagranicznych w kształtowaniu inteligencji gali-

cyjskiej i L. Grzebienia SJ poświęcone konwik-
towi szlacheckiemu we Lwowie w latach
1842-1848.

(D.Ż.-S.)

W kręgu akademickiego Zamościa. Materiały z międzynarodowej konferencji, red. H. Gmiterek, Lublin 1996, ss. 344

Omawiana praca jest rezultatem konfe-
rencji nt. „Akademia Zamojska na tle prak-
tyki edukacyjnej w Europie Środkowo-
-Wschodniej (koniec XVI-koniec XVIII wie-
ku)”, która odbyła się w dniach 11-13 maja
1995 roku w Lublinie i Zamościu.

Tom rozpoczynają rozprawy dotyczące
obcych środowisk szkolnych – Akademia
Strasburska i jej rektor Jan Sturm (Andre
Seguenny), praskie środowisko akademickie
(Jaroslav Panek), szkolnictwo na Morawach,
ze szczególnym uwzględnieniem kolegium je-
zuickiego w Ołomuńcu (Jindrich Schulz i Ja-
na Buresova).

Sylwetce fundatora poświęcili swe studia
Stanisław Grzybowski (o Zamoyskim jako wy-
chowawcy młodzieży szlacheckiej) oraz Marek
Kuryłowicz (prawo rzymskie w studiach i kon-
cepcjach akademickich Zamoyskiego). Rolę je-
go wnuka Jana Sobiepana Zamoyskiego i jego
stosunek do Akademii omawia Eugeniusz Ja-
nas.

Profesorów Akademii Zamojskiej dotyczą
następujące rozprawy: Mariana Chachaja (o
wykształceniu profesorów Akademii Zamoj-
skiej), Mariana Lecha Klementowskiego (o ich
udziale w sądownictwie Zamościa), promocje
doktorskie w Akademii przedstawia Henryk
Gmiterek; sylwetki profesorów omawiają: Hali-
na Wiśniewska (Jana Ursinusa i Stanisława
Niewieskiego), Bogdan Rok (Stanisława Duń-
czewskiego), Władysław Froch (Bazylego Ru-
domicza), Edward A. Mierzwa (William Bru-
ce).

Funkcjonowaniu Akademii w środowisku
miasta i Rzeczypospolitej poświęcony jest
następny blok studiów. Roman Szust oma-
wia kontakty lwowian z Akademią w XVII
i XVIII wieku, Marian Pawlak kontakty
szkolne północnych ziem Rzeczypospolitej
z Zamościem, Witold Kłaczewski i Wacław
Urban szlachtę lubelską, jej stosunki z Aka-
demią i udział w kształtowaniu elit intelek-
tualnych Lubelszczyzny, kontakty Rusi Czer-
wonej z Zamościem omawia Wiesław Bon-
dyra.

Agnieszka Sidorowska przedstawiła oko-
liczności likwidacji Akademii Zamojskiej
w 1784 roku, a Bogdan Szyszka omówił szko-
ły będące kontynuatorkami tradycji Akade-
mii.

Tom kończy studium Zdzisława Pietrzyka
dotyczące źródeł do dziejów peregrynacji stu-
denckich w XVI i XVII wieku na przykładzie
Strasburga.

Tom ten, jak ma nadzieję jego redaktor
Henryk Gmiterek, ma stać się „istotnym przy-
czynkiem do opracowania nowej, krytycznej
monografii Akademii Zamojskiej, lokującej ją
w całokształcie ówczesnych uwarunkowań kul-
turowych, społecznych, ekonomicznych i poli-
tycznych”¹.

(D.Ż.-S.)

¹ H. Gmiterek, *Przedmowa*, w: *Wkręgu akademickiego Zamościa*. Materiały z międzynarodowej konferencji, red. H. Gmiterek, Lublin 1996, s. 6.